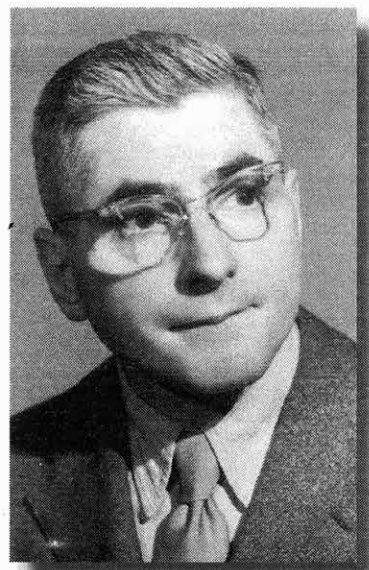

VIDA Zoltán (1906-2006)

A hazai könyvtárügy ritka kivételes ünnepnapja lett volna 2006. június 15-e: ekkor töltötte volna be századik életévét az oly sok könyvtárlátogató és társadalomkutató által ismert, nagyra becsült és szeretett *Vida Zoltán*, a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának és Dokumentációs Szolgálatának nyugalmazott tudományos főmunkatársa. Vida Zoltán azonban – az egyéniségére annyira jellemző szerénységében – nem kívánta ezt a tervezett ünnepséget, és kilenc nappal 100. születésnapja előtt 2006. június 6-án csendesen elhunyt.

A délvidéki Torontál megye kis falujában született. Nagypapa ügyvéd volt, édesapja a Legfelsőbb Bíróság – korábban évszázadokon át Curiának nevezett intézmény – bírója, a jogtudományokon messze túlmutató tudományos és kulturális érdeklődéssel. Gazdag könyvtára fiának is mindvégig széles körű szellemi háttérül szolgált. Egész életének meghatározó jelentőségű élménye volt az a nyolc év, melyet Pest város egyik legrégebbi, 1859-ben alapított és – a Fasori Evangélikus, valamint a katolikus

Piarista Gimnáziummal együtt – egyik legszínvonalasabb középiskolájában, 1888-tól a IX. kerületi Lónyay utcában működött református gimnáziumban töltött. Gyakran emlegette tanárait és osztálytársait, akik között olyanok voltak, mint 20. századi irodalmunk egyik legműveltebb képviselője, 1949-től a nyugati magyar irodalom egyik központi alakja *Cs. Szabó László*, a Kossuth díjjal kitüntetett zeneszerző, a zeneművészek örökös diszelnöke *Farkas Ferenc*, a kommunista hatalomátvétel után belső emigrációba vonult költő, műfordító és irodalomtörténész *Samu János*. A kitüntetéssel letett érettségi után tanulmányait – *Cs. Szabóval* és *Samu Jánossal* együtt – a József nádorról elnevezett Műszaki Egyetem 1920-ban létesített Közgazdasági Karának diplomáciai (konzuli, külképviseleti) szakán folytatta, ahová csak jeles érettségivel vettek fel hallgatókat. A klasszikus ógörög és latin, valamint a német, francia és angol nyelven kívül, idegen nyelvi ismereteit a törökkel is gyarapította. Tanára a nemzetközi híru orientalista, *Germanus Gyula* volt, akivel

annak 95 éves korában bekövetkezett haláláig mindvégig kapcsolatban állott.

Állástalan diplomásként, mint fizetés nélküli gyakornok az egyetem jogi tanszékén dolgozott éveken át. Katonai szolgálat és hadifogság után újból az állástalanság évei következtek, majd 1949-ben – az új kommunista vezetés által Pikler (későbbi nevén Péter) György irányításával végrehajtott nagyarányú politikai tisztogatás, a legjobb statisztikus szakemberek eltávolítása után a Központi Statisztikai Hivatal jogi osztályán kapott közgazdasági és jogi képzettsége alapján ideiglenes alkalmazást. A politikai és ideológiai elkötelezettséget is igénylő beosztásból azonban hamarosan a könyvtárba került – csekély fizetéssel. Ez jó terepül szolgált számára sokoldalú műveltsége és széleskörű nyelvismerete hasznosítására.

Jómódú polgári származásával a sokféle hátránnyal sújtott „kizsákmányoló” társadalmi réteg tagjának minősült ugyan, de az anyagiasság gondolkodás, a korunkat oly annyira jellemző pénzhajszsa a legtávolabb állt tőle. Egyházi iskolába járt, ahol alapos hit- és erkölcs-tanításban részesült, és tudta azt, hogy a tevének könnyebb átjutni a tűfokán, mint a gazdagnak üdvözülni. Talán ismerte az ősi Kína legnagyobb gondolkodójának, a több, mint két és félezer évvel ezelőtt élt Lao-ce-nek a szavait is, aki szerint minél többet tesz valaki másokért, annál többje van neki, és minél többet ad másoknak, annál gazdagabb. A szigorú katolikus szerzetesrend, a karmeliták egyik jelentős alakja, Keresztes Szent János ezt úgy fejezte ki: nem az a fontos, hogy sokáig, hanem hogy másokért éljünk. Vida Zoltán hosszú élete során mindig másokért élt. Nem volt házasság- vagy élettársa, baráti kör és társasági élet hiányában, a szokásos napi szórakozási „kikapcsolódási” lehetőségek mellőzésével az állandó tanulás, új ismeretek szerzése, a szellemi javak gyarapítása s azok szétsugároztatása adott célt és értelmet a legszerényebb keretek közötti életének. Ezen kívül csupán a zene nyújtott számára élvezetet. Édesapjával már gyermekkorától járt az opera-

házba, különösen Wagner művei gyakoroltak rá nagy hatást. Kifejezésre jutott ez abban is, hogy tagja volt a Wagner Társaságnak, amelyet idős korában is rendszeresen támogatott anyagilag. Különleges szerkezetű agyának tekervényeiben, kivételesen élénk emlékezetében csodálatos rendben tárolódtak a különböző tudományok, az irodalom és a művészetek szakterületeire vonatkozó legaprólékosabb adatszerű ismeretek és örült, ha ezekből minél többet adhatott minél nagyobb számú embertársának: a fiatal diáknak és tudni vágyó névtelen érdeklődőnek ugyanazzal a jóindulatú segítőkészséggel, mint a neves egyetemi tanárnak. Ha nem is tudott minden kérdésre azon nyomban pontos választ adni, addig járt utána, míg végül kielégítő választ nyújthatott. Nélkülözhetetlen szegletköve, erős tartóoszlopa volt az ország egyik legnagyobb könyvtárának, amely az egész világ statisztikai szervezeteivel cserekapcsolatban állt, a hazai nyomdatermékekből pedig 1897-től évtizedeken át köteles példányra jogosultsága volt. Sokak számára a KSH Könyvtára Vida Zoltán mindenkor-mindenről felvilágosítani tudó segítőkészségét jelentette. Erről tanúskodik a Könyvtár igazgatójának küldött nagyszámú köszönő levél, a „Panaszkönyv” pedig szinte teljesen Vida Zoltán dicséretével volt tele. A neves osztálytárs, több évtizedes külföldi tartózkodása és a politikai viszonyok miatt, a hivatalos hazai irodalmi köztudatból méltatlanul eléggé kiesett Cs. Szabó László írta, hogy 70 évvel a hátán megtalálta hátralévő hónapjaira, éveire a jelmondatot: mindig rendelkezésre kell állni, ami – mint írta – alig különbözik az orvosok ma is érvényes hippokratészi esküjétől. (Az orvosi etika megalapozója, Hippokratész, időben nem sokkal Lao-ce után – melleleg – ugyanúgy óvott az anyagiasság gondolkodástól, mint a kínai bölcs.) Nos, Vida Zoltán nem 70 éves korától, hanem egész életében ennek a magasrendű életbölcseleti morális elvnek, valójában a keresztény-keresztényen felebaráti szeretetnek a szellemében igyekezett tevékenykedni.

Nem volt ugyan szoros értelemben vett vallásos, templomba járó ember, de mindig jelentős összegekkel, a Kálvin téri gyülekezetnek juttatott ajándékokkal támogatta az egyházat. Fel fogása szerint a vallás minden bizonnyal közel eshetett Kantéhoz, az újkori filozófia kimagasló hatású német képviselőjéhez. A königsbergi (a múlt század derekától: kalinyingrádi) bölcs szerint a vallás a kötelességeknek, mint isteni parancsolatoknak az ismerete és megtartása. A belső késztetésből fakadó rendszeres kötelességteljesítés, a lelkiismeretes munkavégzés, Max Weber, a szociológia tudomány (s egyben a vallásszociológia) egyik alapító atyja által a protestáns etikából eredeztetett puritán munkaerkölcs volt Vida Zoltán egyik fő jellemző vonása. Az adakozó, jótékonykodó szeretet megnyilvánulásának tekinthető, hogy könyvtárának legnagyobb részét szétosztogatta különböző intézményeknek és személyeknek. Nyugdíjas korában rendszeresített „országjáró, országvizsgáló” utazásai során évente olykor többször – esetenként egy-két barátjával – elzarándokolt Sárospatakra, a „Bodrogparti Athén”-ba, megrakodva könyvekkel és egyéb ajándékokkal. Meglátogatta a híres sárospataki népfőiskola egyik alapítóját és szervezőjét, az idős teológiai tanár *Ujszász Kálmánt*, felkereste osztálytársa, Cs. Szabó László sírját, akinek a temetésén is részt

vett, Kölcsey szatmárcsekei sírja és Kazinczy széphalmi mauzóleuma között fél úton. Volt néhány olyan szívéhez közelálló vagy személyes kapcsolatainál fogva preferált kulturális intézmény (pl. a Közlekedési vagy a kevéssé ismert Tűzoltó Múzeum stb.), amelyeket rendszeresen személyesen felkeresett és gazdagította gyűjteményeiket könyvekkel és olyan dokumentumokkal, melyeket az intézmények megőrzésre érdemesítették. Az Országos Széchényi Könyvtárban a sok fel nem dolgozott újság, nyomtatvány, gyászjelentés stb. közül kiválasztotta azokat, amelyekkel barátai, ismerősei számára örömet tudott szerezni.

Vida Zoltánban az ismereteket gyarapító, az igazságot kereső ész és a jóra törekvő, az intellektuális és morális értékek (napjainkban egyre ritkább) szerves egységben ötvöződtek. Élete során hivatalos elismerésben, kitüntetésben nem részesült – eltekintve a meghatározott szolgálati idő után szokásos megemlékezéstől – örülnünk kell azonban és hálát adnunk, hogy kortársai lehettünk egy olyan embernek, akit oly sokan szerettek, és igyekeznünk kell élete példáját tőlünk telhetőleg követve a legfőbb törvény: az embertársi szolidaritás és a szeretet parancsa szerint folytatni életünket.

Kápolnai Iván

